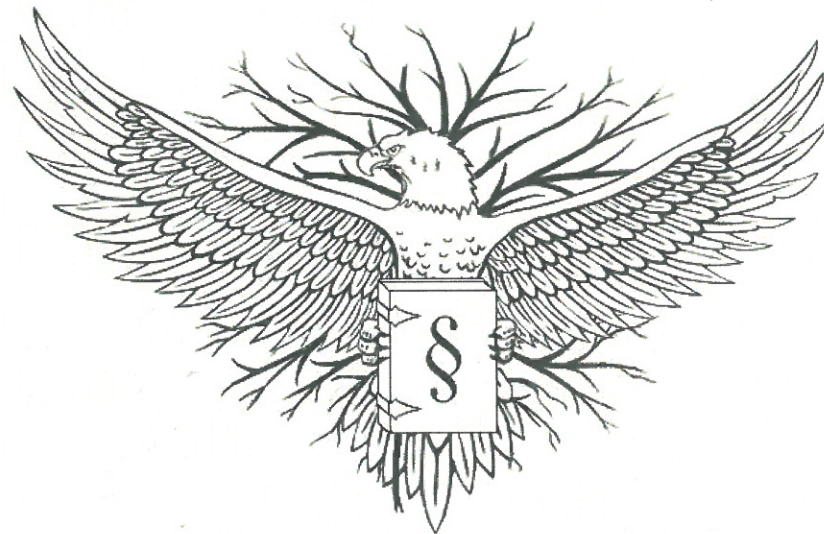

Debreceni Egyetem Állam-és. Jogtudományi Kar
DE Praetor §zakkollégium

Tudományos Diákest Tanulmánykötet

Debrecen, 2014.

Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar
DE Praetor Szakkollégium

Tudományos Diákest Tanulmánykötet

2014. május 8.

Lektor és főszerkesztő: Dr. Szűcs Lászlóné Dr. Siska Katalin egyetemi docens,
a DE Praetor Szakkollégium Első Tanára

Szerkesztette: Talabos Dávidné Dr. Lukács Nikolett és Dr. Szabó Erzsébet

Borítóterv: Dr. Nagy Zoltán Dénes

Készült a DE-ÁJK Jogklinika és Street Law Alapítvány támogatásával

Debrecen, 2014

Előszó

A DE Praetor Szakkollégium a 2012/2013-as tanévben kezdte meg működését hallgatói kezdeményezésekre. Létrehozásának gyökerei a Street Law nevű szabadon választható tárgyhoz kapcsolódnak, melynek célja a hallgatók egyfajta segítőkké képzése és felkészítése a középiskolás diákoknak nyújtandó megfelelő és életszerű jogi ismeretek átadására. Az órák során a hallgatókból összetartó közösség kovácsolódott, majd felvetésre került a Szakkollégium létrehozásának gondolata, amely tehetséggondozási forma az ország felsőoktatási intézményeiben már nagy hagyománnyal bír.

A 2012/2013. tanévben sikerrel rendeztünk meg számos programot, kezdve alakuló ülésünkkel, amelyen a résztvevők a szervezet tulajdonképpeni alapító tagjaivá váltak. Az alapítási folyamat – amelynek részét képezte a szükséges dokumentumok kidolgozása is – lezárását az Egyetem Szenátusának 2013. június 27-én elfogadott határozata jelentette, amellyel megszületett a döntés a Praetor Szakkollégium létrehozásáról. A szervezet működésének első éve az idei 2013/2014. tanév, amelynek kezdetén a tagfelvételi szabályzatban foglaltaknak megfelelően, a karunk dékánja által hirdetett pályázat folytán 44 hallgató vált a Szakkollégium első tagjává.

Az előadássorozat iránt hallgatói és oktatói körben egyaránt nagyfokú érdeklődés jelentkezett, megerősítve bennünket abban, hogy valóban érdemes folytatnunk a munkánkat. Ennek keretében vendégünk volt Harhai Zsolt a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal Észak-alföldi Regionális Igazgatóságának igazgatója, Papp Imre alkotmányjogász, Eszenyi Miklós kultúrtörténész, Vandra Zsolt az afganisztáni misszió katonája, Kiss János szociálpszichológus, Fiáth Titanilla börtönpszichológus. Fontos megemlíteni India, Izrael, Kuba és Svájc magyarországi nagyköveteinek látogatásait és szakmai előadásait is, melyek jelzik tematikánkban a nemzetközi jog domináns jelenlétét. Folyamatosan nyitottak vagyunk az ötletre és arra buzdítjuk a szakkollégistákat, hogy vegyenek részt a tematika alakításában. Így szerepelhetett már programjaink között börtön-, és javítóintézei látogatás, filmvetítések, számos kirándulás és a karácsonyi ünnepség, valamint az egyetemisták és középiskolások körében megrendezett *“Állam- és Jogtudomány a könyvekben és a filmekben”* című vetélkedő is.

A szervezeten belül több Műhely is működik, amelyek a büntetőjogtól kezdve a polgári jog, a közigazgatás területein keresztül egészen a diplomácia világáig, sőt még ezeken túl is

lehetőséget kínálnak a hallgatóknak a tájékozódásra, fejlődésre és a tudományos munka megkezdésére. Ezen csoportok karunk oktatóinak vezetése alatt, az általuk választott Műhelyvezető diákok segítségével működnek. Tematikájukról, valamint eredményeikről Első Tanárként folyamatos tájékoztatást kapok, a Közgyűlésen pedig valamennyi jelenlévő szakkollégista értesül társaik munkájának alakulásáról a beszámolók alapján. A Műhelyek belső tevékenysége viszonylag önálló és változatos a résztvevők számának, igényeinek és érdeklődésének megfelelően.

A hallgatók tudományos eredményeinek és kutatásainak megismerése céljából a 2013/2014-es tanévben két alkalommal rendeztük meg szakestünket. Az elhangzott előadások szerkesztett változatát tartalmazza a kötet, mely reményeink szerint minden évben hasonló kiadványokkal bővül majd. Kötetünk mottója megegyezik szakkollégiumunkéval: *„Aki helyes felismerésekre vágyik, annak előbb helyénvaló kétélyeket kell támasztania.”* Ezen Arisztotelésztől származó bölcsesség rávilágít a tudományos ismeretek helyes megszerzésének a módjára, a kételkedés, avagy a gondolkodás fontosságára.

Dr. Szűcs Lászlóné Dr. Siska Katalin

egyetemi docens DE-ÁJK, Jogtörténeti Tanszék

A De Praetor Szakkollégium Első Tanára

Debrecen, 2014. július 6.

Tartalomjegyzék

Előszó	2
Bajczura Gabriella Zita: A roma kisebbség közoktatási szegregációja	5
Csákó Tímea: Az esküdtszék története	20
Deák Viktória: Az interpellációs gyakorlat a dualizmusban	26
Dull-Szabó Anett: Az elfeledett, az újrafelfedezett és újjáépítendő Afrika	52
Gócza Ágnes: A jövedéki adóztatás a jövedéki törvény és a büntetőjog aspektusából	67
Kanyuk Petra Ágnes: A „Vasgróf” debreceni szobrának története	84
Keresztes Gergő Márk: A fogyasztói kölcsönszerződésben kikötött egyoldalú szerződés módosítási jog tisztességtelenségének egyes kérdései	99
Kiss János Márk: Az orvos etikai felelőssége	112
Liga Éva: A hazai közszolgálati szakemberképzés jelene	119
Petersák Enikő: A Dictatus Papae és a Wormsi Konkordátum, s az investitúra harcok	131
Sándor Veronika: Az önrendelkezési jog érvényesítésének akadályai – az etnokratizmustól egészen Gibraltár helyzetéig	141
Szabó Zsannett: Büntetés-kiszabási elvek a vagyon elleni bűncselekmények körében a két világháború között	157
Szilágyi Dániel: Az ókori Izrael hármasság törvénykönyve	173
Vékony Lilla: A nemek közötti esélyegyenlőség	180

Bajczura Gabriella Zita: A roma kisebbség közoktatási szegregációja

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, I. évfolyam, jogász szak

segregation, integration, general education, minority

Tanulmányomban a közoktatásban előforduló, általános iskolás roma szegregáció témakörével fogok foglalkozni. Mivel a szakirodalom igen bőkezűen bánt ezzel a témakörrel, nehéz megragadni a lényegét, de megpróbálok szigorúan csak ebben a témában vizsgálni.

1. A szegregáció fogalma

Ez a kifejezés gyakran a diszkriminációval kapcsolódik össze, negatív jelentéssel bír. Több fajtáját különböztetjük meg: faji, vallási, nemi, világnézeti, és számos más különbözőség alapján történő megkülönböztetés.

2. Oktatási szegregáció¹

Oktatási szegregáció a tanulók, nevelők, oktatók személye, vagy iskolák világnézeti, nemi, vallási, faji vagy bármilyen más szempont alapján vett megkülönböztetésből adódóan képzett elkülönítése, vagy hátrányosan történő megkülönböztetése a többi csoporttól. Sajnos a szegregáció e fajtái az általános tankötelezettségen alapuló oktatásban nap mint nap jelen vannak az oktatási intézményekben, annak ellenére, hogy nem beszélnek róla, nem vesznek tudomást róla, vagy egyszerűen csak nem tesznek ellene semmit. A szegregálódó népesség az általános tankötelezettség révén a fiatalokat már az általános iskolákban megpróbálja elkülöníteni egymástól.

3. Az első felmerülő kérdés, hogy kit tekinthetünk romának

E kérdés nagyon összetett, ahogy azt Törzsök Judit egyik tanulmányában hangsúlyozza, a cigányság „meghatározása” a romákkal foglalkozó szakirodalom egyik legfontosabb kérdése.

¹ GOSZTONYI Ágnes, *Jogfosztottan. Romák Magyarországon/ a Human Right Watch/Helsinki jelentése*, Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 1996.

animals, its vast regions explain why it deservedly takes place within imaginary thoughts and fairy tales of mankind.

Africa is considered to be the cradle of humanity, the first footprints of human civilization on the continent date back to 3000 B. C. or even earlier, many tribal communities have preserved their living facilities and culture since ancient times, though few of them managed to live through colonialism uninterruptedly. Ethnic groups with highly different habits and economic resources had adjusted their way of life in strong cooperation with the cycles of nature, but many couldn't keep up their survival strategy due to the colonization during the nineteenth century.

Surprisingly though, the reason why we talk about Africa as an indisputable loser in global capitalism and as the entirety of failed states, cannot be traced back to the long colonial rule in Africa's history, featuring exploitation of natural reserves and human workforce. The slow decline can be derived from the misuse of autonomy instead. The birth of independent states after World War II had brought ethnic conflicts on to the surface, which turned into devastating civil wars later, and the newly established governmental bodies in the post-colonial period and their misuse of power largely contributed to deterioration of these countries itself.

financial fraud, excisetax, criminal law

Bevezetés

Az adó nem egy közkezdvelt fogalom. A XVII. században szerződéselméletek fogalmazták meg az adózás lényegét, és szükségszerűségét. Ezen elméletek szerint a nép szerződik az állammal, a közösség létrehozására, fenntartására. A közös célok megvalósítása érdekében mindenki befizeti az általa megtermelt javak egy részét, az állam pedig az újraelosztás rendszerén keresztül, rászorultsági alapon visszajuttatja a befizetett javak egy részét, és közösségi szükségleteket kielégítő beruházásokat valósít meg.¹¹⁶Napjainkban a makrogazdaság egyik meghatározó része az állami szféra, amely központi, vagy helyi költségvetési szervein keresztül egyoldalú, közvetlen ellenszolgáltatás nélküli tranzakciókkal valósítja meg a jövedelem újraelosztását. A magánszférából – a háztartási és a vállalati szektorból – kiadásai fedezésére adókat (illetékeket, vámokat, stb.) szed be, illetve transzfereket juttat a magánszférának szociális és gazdálkodási céljai megvalósítása érdekében, emellett kormányzati vásárlásokat eszközöl társadalmi közös szükségletek kielégítésére (pl. autópálya építés).¹¹⁷Az egyik ilyen jelenleg is használtadótípus a jövedéki adó. Igaz, nem a legszélesebb körben ismert adófajta, de jelentősége nem vitatható sem Magyarország költségvetésében, sem az Európai Unió adórendszerében. Érdekessége, hogy a jövedéki termékek körébe olyan nagy múltra visszatekintő és komoly hagyományokkal rendelkező termékek tartoznak, mint a bor, a pezsgő, a pálinka vagy például a pipadohány, és nem utolsósorban a „fekete arany” különböző származékai. Az elmúlt időszak sokakat érintő témája a gazdasági- pénzügyi válság. Érdeklődéssel tekintünk minden olyan lehetséges eszközre, mellyel kezelni lehet, vagy legalábbis enyhíteni a válság negatív hatásait. Az állam által egyik leginkább alkalmazott eszköz az adóterhek növelése. Az adó mértékének

¹¹⁶SZABÓ Miklós (szerk.), *Fejezetek a jogbölcseleti gondolkodás történetéből*, Második, bővített és javított kiadás, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004, 14-19.

¹¹⁷GACSÁLYI-MEYER-MISZ-SIMONITS, *Közgazdaságtan II. Makroökönómia*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2009, 15-16., 140-141.

növelésével azonban nem feltétlenül érjük el a költségvetés bevételeinek növelésére irányuló célkitűzéseinket, hiszen az adóterhek növelésével együtt nő az adóelkerülésre való hajlam is. A már korábban említett - az állam és a nép közötti - szerződéses viszonyban mindkét oldalon egyre gyakrabban súlyos visszaélések tapasztalhatók egyrészt az adóbefizetés, másrészt az adójövedelmek felhasználása, újraelosztása terén. A gazdasági bűncselekmények tehát közvetlenül, vagy közvetetten a társadalom minden tagját érintik. A helyzet orvoslására a kormányzat kiemelt célkitűzésévé vált a költségvetési hiány csökkentése a költségvetési bevételek maradéktalan beszedésén keresztül. Ezen célkitűzés eszköze a büntetőjog, melynek a jövedéki adózással kapcsolatos bűncselekményeket érintő részei folyamatosan változnak annak érdekében, hogy hatékonyan tudja csökkenteni az adóelkerülés szintjét. A tanulmány célja egyrészt, hogy rövid áttekintést adjon a jövedéki adóztatásról, bemutassa ezen kevésbé ismert adótípust, annak helyét, szerepét jelenlegi adórendszerünkben, illetve a jövedéki termékekre elkövetett bűncselekmények ismertetése a teljesség igénye nélkül. Igyekszem rávilágítani a büntetőjog aktuális változásaira, a változás okaira és lehetséges hatásaira, ismertetem a kutatásom során megfogalmazódott problémámfelvető kérdéseimet és az azokra adott válaszaimat.

A jövedéki adózás szabályozásának rövid történeti áttekintése

A **jövedék** kifejezés a német Gefäll szó fordításából származik. A tágabb értelemben vett jövedék magában foglalja az állam összes, pénzügyi felségjogán alapuló bevételt, szorosabb értelemben a jövedék a közigazgatási és pénzügyi regálékát (egyedáruság), illetve vámot és fogyasztási adót jelent.¹¹⁸

A „jövedék” kialakulása, története szorosan összefügg a gazdasági élet irányításával, az állami beavatkozással, így gyökerei az állam kialakulásáig nyúlnak vissza. Az állam viszonylag korán felismerte, hogy egyes termékekre stabil elvonást lehet érvényesíteni az irántuk meglévő, szenvedélyhez, szokáshoz kötött keresletre alapozva, vagy a gazdasági-társadalmi életben betöltött fontosságuk miatt. Az elvonás tárgyát általában a társadalom széles rétegei által keresett vagy luxusigényeket kielégítő termékek képezték. Ezek a termékek a társadalmi-gazdasági fejlődést követve, illetve a természeti-gazdasági adottságokat nézve idővel változtak.¹¹⁹

¹¹⁸ <http://jovedekiado.hu/contents/view/jovedeki-ado> (letöltés dátuma: 2014. június 20.).

¹¹⁹ SIMON István (szerk.), *Pénzügyi jog II.*, Osiris Kiadó, Budapest, 2007, 261-263.

Magyarországon az első, klasszikus jövedéki szabályozás az **Aranybullában** található. Könyves Kálmán többször is hivatkozik az országalapító István alkotta törvényekre, melyek közül a 34.§ kimondja: Ha valaki saját és házilag termelt dolgaiból ad el valamit a vásáron, Szent István törvényei szerint fizetnek vámot.¹²⁰ 1690-ben a Habsburg befolyás alatt álló pénzügyi közigazgatás a **sóra egyedáruságot** vezetett be, illetve az **állam fennhatósága alá utalta a bor, sör és a pálinka adózását**. A **kiegyezés**kor született a **sójövedéki törvény** melynek egyik célja volt, hogy a só eladásából az államkasszába bevételek kerüljenek. A dualizmus korában a Monarchia hatékony és rendkívül precízen szabályozott jövedéki- és fogyasztási adóztatási rendszert épített fel, és **az állam magának tartotta fenn a dohány, a szesz, és a só termelési jogát**. A II. világháborút követően megszüntették **az addigi szigorú, kötött jövedéki szabályozást és ellenőrzést**, mivel az állami vállalatok és szövetkezetek megbízható adófizetőnek számítottak és így csak az adókat szabályozták. A jövedéki adózást csak az 1990-es években „élesztették újjá”. A bekövetkezett társadalmi-gazdasági rendszerváltás következtében az állami vállalatokat felváltották a kis- és középvállalatok. A vállalkozók döntő többsége a jogszabályok betartásával dolgozott, ám sokan felismerték, hogy elsősorban a magas adótartalmú termékekkel elkövetett kisebb-nagyobb jogsértésekkel viszonylag rövid idő alatt jelentős haszonra lehet szert tenni.¹²¹

Az ABC termékekkel¹²², valamint a kőolajipari termékeknel egyre nagyobb **teret nyert az adók elcsalása, az illegális előállítás, a csempészet és a fekete piaci értékesítés**. Ez az állam részére kétféle összefüggésben is kárt okozott: egyrészt az állam a meg nem fizetett adók (áfa, fogyasztási adó) miatt sok milliárd forint bevételtől esett el, másrészt a legális vállalkozások oly mértékű versenyhátrányba kerültek, ami egy normálisan működő piacgazdaságban nem megengedhető. A megoldás a jövedék újraélesztésében, fejlesztésében rejlett. Ekkor született meg a **jövedéki szabályozásról és ellenőrzésről, valamint a bérfőzési szeszadóról szóló 1993. évi LVIII. törvény (Jszt.)**, amely 1993. július 1-én lépett hatályba. A fogyasztási adóköteles jövedéki termékek ellenőrzése ekkor még megosztott volt, ami nem segítette elő a hatékony adóbeszedést. Emellett az Európai Unióhoz történő csatlakozási törekvés is

¹²⁰ Könyves Kálmán törvényei - I. törvénykönyv (<http://1000ev.hu/index.php?a=3¶m=438>) (letöltés dátuma: 2014. június 20.).

¹²¹ HETÉNYI István, *Az adópolitika változó súlypontjai*, In: VERESS József (szerk.), *A gazdaságpolitika változó súlypontjai*, Akadémia Kiadó, Budapest, 1994, 97-104.

¹²² Az ABC termékek (alkohol, benzin, cigaretta) a jövedéki termékek korántsem teljes, ám nagy közismertségnek örvendő elnevezése.

megalapozta a magas fogyasztási adóval terhelt jövedéki termékek esetében a fogyasztási adót felváltó jövedéki adó bevezetését. A **jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 1997. évi CIII. törvény** (rég. Jöt.) 1998. január 1-jével lépett hatályba.

Magyarország 2004. május 1-én csatlakozott az Európai Unióhoz, amely változást eredményezett a jövedéki szabályozás területén is. A belső államhatáron megszűnt a vámeljárási és az egységes belső piacon az áruk, köztük a jövedéki termékek a belső adók kivétele nélkül szabadon mozoghattak. Annak érdekében, hogy a költségvetést megillető adók az új helyzetben is beszedhetők legyenek, a nemzeti szinten kialakított jövedéki adórendszert uniós szintre kellett emelni.¹²³ Az európai uniós jogszabályi normák maradéktalan átvétele érdekében hosszantartó előkészületek után a csatlakozáskor lépett hatályba a **jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 2003. évi CXXVII. törvény** (a továbbiakban: Jöt.).¹²⁴

A jövedéki adó jelentősége a költségvetésben

A három fő adónem – az általános forgalmi adó, a személyi jövedelemadó, valamint a jövedéki adó – fontos szerepet tölt be a központi költségvetésben. Magyarországon a közvetett adók súlya az EU régi tagállamaihoz képest nagyobb. Ez összefüggésben áll a feketegazdaság méretével, de alkalmazása mellett szólnak bizonyos hatékonysági tényezők is. Az indirekt adók részaránya Magyarországon az EU átlag alatti, de lassan növekvő.¹²⁵ A magyar központi költségvetés, mint az államok költségvetései általában, legnagyobb részt az adóbevételekre támaszkodik, ez képezi a bevételi oldal legjelentősebb hányadát. A költségvetés fő adóneméből származó bevételek közül az általános forgalmi adó, a személyi jövedelemadó, a társasági adó csökkenést mutat az elmúlt években, de a jövedéki adóból származó bevételek folyamatosan növekvő tendenciájúak. A jövedéki adó tehát jól tervezhető, az állam „megbízható” bevételeihez tartozik.¹²⁶

¹²³LACZI – HENGER – KERÉKES, *Jövedéki ismeretek*, VIVA Média Holding, Budapest, 2004, 11-13.

¹²⁴Ehhez kapcsolódóan lásd: Dr. KAMPFMÜLLER Sándor, *A jövedéki adójog és a büntetőjog kapcsolata és szabályozásának változása a rendszerváltástól*, Tudományos tevékenység a Vám- és Pénzügyőrségnél, 2008, 116-119.

¹²⁵SIMON István (szerk.), *Pénzügyi jog I.*, Osiris Kiadó, Budapest, 2007, 383-386.

¹²⁶<http://www.asz.hu/jelentes/1016/jelentes-a-magyar-koztarsasag-2009-evi-koltsegvetese-vegrehajtasanak-ellenorzesero/1016j000.pdf>, 73; 84-102.

A büntetőjog, mint a költségvetés védelmi eszköze

A költségvetés bevételeinek védelme társadalmi érdek, mivel az állam az újraelosztáson keresztül szociális- és egyéb állami gondoskodást biztosít a társadalom tagjai számára. A gazdasági bűncselekmények tehát közvetlenül, vagy közvetetten a társadalom minden tagját érintik. A büntetőjog a társadalmi érdekek védelme mellett a társadalmi problémák kezelésének, visszaszorításának is fontos eszköze.

A folyamatosan változó büntetőjog

A bűnelkövetők rafinált állandóan változó eszközei, a „kiskapuk” folyamatos keresése szükségesszerűvé teszi a büntetőjogi szabályozás folyamatos változtatását, mintegy reagálva a társadalomban bekövetkezett negatív változásokra.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (továbbiakban: régi Btk.) több mint száz alkalommal módosult.¹²⁷ Ezen módosítások szinte minden esetben érintettek egy, vagy több gazdasági bűncselekményt.

Az Igazságügyi Minisztérium kezdeményezésére és irányításával 1992-ben megalakult kodifikációs bizottság¹²⁸ átfogóan újraszabályozta a régi Btk. XVII. fejezetében¹²⁹ foglalt bűncselekményeket. A bizottság munkájának eredményeként jelent meg az 1994. évi IX.

<http://www.asz.hu/jelentes/1117/jelentes-a-magyar-koztarsasag-2010-evi-koltsegvetese-vegrehajtasanak-ellenorzesero/1117j000.pdf>

<http://www.asz.hu/jelentes/1297/jelentes-a-magyar-koztarsasag-2011-evi-koltsegvetese-vegrehajtasanak-ellenorzesero/1297j000.pdf>, 39.

<http://www.asz.hu/jelentes/13080/jelentes-magyarorszag-2012-evi-kozponti-koltsegvetese-vegrehajtasanak-ellenorzesero/13080j000.pdf>, 30-33.

<http://www.asz.hu/jelentes/1289/velemenymagyarorszag-2013-evi-kozponti-koltsegvetese-rolszolo-torvenyjavaslatrol/1289j000.pdf>, 21.

A központi kormányzat előzetes mérlege 2012. 1. számú melléklet
http://www.komany.hu/download/8/d8/90000/mrg2012_05.pdf

¹²⁷T/6958. számú törvényjavaslat a Büntető Törvénykönyvről 189.

<http://www.parlament.hu/irom39/06958/06958.pdf>

¹²⁸MOLNÁR Gábor Miklós, *Adócsalás a költségvetési csalásban*, HVG-ORAC, Budapest, 2011., 16.

¹²⁹A régi Btk. XVII. fejezete a gazdasági bűncselekményeket tartalmazza.

törvény. Az EU-s csatlakozást követő jogharmonizációt és a joggyakorlat tapasztalatainak feldolgozását alapul véve a gazdasági bűncselekményeket ismételten újraszabályozta a 2005.évi XCI. törvény, valamint a 2007. évi XXVII. törvény. Ezt követően 2010-ig a gazdasági bűncselekmények szabályozásában gyakorlatilag nem történt változás.¹³⁰

Az állam szempontjából fontos gazdaságpolitikai cél az adóztatás hatékonyságának fokozása mellett az adóelkerülés szintjének csökkentése. Az egyik ok tehát a jogi szabályozás változtatására az, hogy **a gazdasági válság következtében a kormányzat kiemelt célkitűzése lett a költségvetési hiány csökkentése, valamint a költségvetési bevételek maradéktalan beszedése.** A jogszabályi változtatás szükségességét vetette fel továbbá az a tény, hogy a gazdasági bűncselekményeknek a kifogyhatatlan emberi leleményesség következtében újabb és újabb formái jelennek meg, ezért azok megfékezésére irányuló büntetőjogi védelem az elmúlt több mint harminc évben folyamatos változtatások következtében mára a **túlzottan részletező szabályozás** nem kívánt irányába mozdult el, ezért a kormányzat igyekezett kidolgozni egy **összehangoltabb védelmet a költségvetést sértő bűncselekményekkel szemben.** A költségvetést károsító bűncselekmények túlzott elterjedése tette szükségessé a büntetőjog különös részének újraszabályozását és ehhez kapcsolódóan került késlekedés nélkül elfogadásra a **2011. évi LXIII. törvény.** Az említett jogszabály 2.§-a 2012. január 1. napjától a Btk.-ba iktatta a **költségvetési csalás új tényállását.** Ennek célja, hogy átalakítsa a költségvetést károsító cselekményekkel szembeni büntetőjogi fellépés eszközeit, és ez által valamennyi erre irányuló cselekmény büntethető legyen. A büntető törvénykönyv kodifikációs folyamatának eredményeként született meg a **2012. évi C. törvény,** amely szinte egyező tartalommal vette át a régi Btk. szövegét a költségvetési csalás tényállásának tekintetében. Az új Btk.-hoz az a remény fűződik, hogy meg fogja fékezni a bűnök elkövetőit, „és világgóssá teszi a társadalom minden tagja számára, hogy Magyarország nem a bűnelkövetők paradicsoma.” – fogalmaz a Nemzeti Együttműködés Programja.¹³¹

¹³⁰ A büntetőjogi szabályozás alakulását részletesebben lásd: Dr. KAMPFMÜLLER Sándor (2008.) *i.m.* 120-124.

¹³¹ http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_irom.irom_adat?p_ckl=39&p_izon=47 46.

A költségvetési csalás, mint új tényállás¹³²

Az új tényállás magát a költségvetést állítja a védelem fókuszába – a bűncselekmény védett jogi tárgya a költségvetés bevételeihez fűződő társadalmi érdek. A kodifikálás további célja, hogy kiküszöbölje az egyes rokon tényállások közötti, egyébként szakmai érveléssel nem indokolható kettősséget illetve, hogy a törvényi egység megteremtésével megszüntesse a kényszer-, vagy automatikus halmozásokat, melyektől a joggyakorlat idegenkedik. Az átláthatóság érdekében talán a legfontosabb cél, hogy egyesítse a korábbi széttagolt bűncselekményi értékhatárokat, egy cím alá vonja össze a költségvetést sértő bűncselekményeket és megtörténjen egy egységes, differenciált szankciórendszer bevezetése.¹³³

A költségvetési csalás új tényállása az alábbi bűncselekményeket vontta össze:¹³⁴

Bevételi oldalon: adócsalás (310. §), munkáltatással összefüggésben elkövetett adócsalás (310/A. §), **visszaélés jövedékkel (311. §),** csempészet (312. §), a csalás minden olyan esete, amely a költségvetés sérelmével jár (318. §).

Kiadási oldalon: jogosulatlan gazdasági előny megszerzése (288. §), az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése (314. §), a csalás minden olyan esete, amely a költségvetés megsértésével jár (318. §)

A költségvetést károsító cselekményeket a költségvetési csalás tényállása három alapesetben határozza meg:¹³⁵

- A költségvetési csalás általános elkövetési magatartásai
- A jövedéki termékekre elkövetett költségvetési csalás elkövetési magatartásai

¹³² T/3006. számú törvényjavaslat a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és egyes törvények pénzügyi bűncselekményekkel összefüggő módosításáról 26.

(<http://www.parlament.hu/irom39/03006/03006.pdf>)

¹³³ Ehhez kapcsolódóan lásd: Dr. TÓTH Mihály: *Vázlatok a gazdasági bűncselekmények köréből – az évezred vége felé közeledve*, Magyar Jog, 4/2000, 193-194.

¹³⁴ MOLNÁR: (2011.) *i.m.* 281.

¹³⁵ MOLNÁR: (2011.) *i.m.* 283.

- A költségvetésből származó pénzeszközökkel kapcsolatos egyes kötelezettségek megszegésével elkövetett költségvetési csalás

A továbbiakban a jövedéki termékre elkövetett bűncselekmények szempontjából releváns költségvetési csalás második alapesetével foglalkozom. A tanulmányban nem térek ki a költségvetési csaláshoz kapcsolódó felügyeleti vagy ellenőrzési kötelezettség elmulasztása és a jövedékkel visszaélés elősegítése tényállásokra.

*A jövedéki termékekre elkövetett költségvetési csalás*¹³⁶

A bűncselekmény keretdiszpozícióját alapvetően a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló 2003. évi CXXVII. törvény (továbbiakban: Jöt.), ezen felül pedig a Jöt. felhatalmazása alapján született jogszabályok határozzák meg. A költségvetési csalás tényállása a jövedéki rend megtartásához fűződő társadalmi érdek védelmét szolgálja, mivel a Jöt. 3. § (3) bekezdése alapján a jövedéki adózásból származó bevétel a központi költségvetést illeti meg. A költségvetési csalás tényállásának *védett jogi tárgya* közvetve a közteherviselési kötelezettséget teljesítő embereknek a költségvetések működéséhez fűződő érdeke, közvetlenül pedig maguk a költségvetések. Az *elkövetési tárgy* maga a **jövedéki termék**. A Jöt. 3. § (3) bekezdése alapján jövedéki terméknek minősül az ásványolaj, az alkoholtermék, a sör, a bor, a pezsgő, a köztes alkoholtermék és a dohánygyártmány. Beazonosításuk a mindenkor hatályos vámtarifaszámokkal (VTSZ) történik. A jövedéki termékek esetében a Jöt. 8. § (1) bekezdése alapján – amennyiben a Jöt. másként nem rendelkezik – az **adókötelezettség** a jövedéki termék előállításával, importálásával keletkezik, vagy adóraktárba, adómentes felhasználóhoz való betároláskor.

A **jövedéki adó alanya** a Jöt. 8. § (2) bekezdése alapján a jövedéki terméket előállító személy, az importáló, vagy a jövedéki terméket betároló adóraktár-engedélyes, vagy

¹³⁶ Az alcímhez tartozó részhez felhasznált források:

MOLNÁR (2011.) i.m. 289-296.

FEHÉR – GÖRGÉNYI – GULA – HORVÁTH – LÉVA Y – SÁNTA – VÁRADI, *Magyar büntetőjog Különös rész*, Complex, Budapest, 2009, 547-550.

Dr. BELOVICS – Dr. MOLNÁR – Dr. SINKU: *Büntetőjog Különös rész*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2008, 637-646.

BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor Miklós – SINKU Pál, *Büntetőjog II. A 2012. évi C. törvény alapján*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012, 688-692.

adómentes felhasználó. Amennyiben a jövedéki terméket adóraktárban állítják elő, az adóraktár engedélyes fog adóalanyként minősülni. Ebben az esetben az adóraktár-engedélyes felel az adóraktárban végzett minden tevékenységért, függetlenül a termék előállításában történő részvételétől.

A költségvetési csalás második alapesetének *elkövetési magatartása* a jövedéki termék előállítása, megszerzése, tartása, forgalomba hozatala, vagy az azzal való kereskedés a jogszabályban meghatározott feltétel hiányában, avagy hatósági engedély nélkül. Jövedéki termék előállításának minősülő tevékenységeket, illetve azokat a magatartásokat, melyek büntetőjogilag nem minősülnek előállításnak – legfeljebb felhasználásnak – a Jöt. 7. § 1. pontja határozza meg részletesen, mivel a jövedéki termék előállítása adókötelezettséget keletkeztet. A jövedéki termék megszerzése, tartása, forgalomba hozatala vagy kereskedés elkövetési magatartását a Jöt. nem határozza meg, mivel az ilyen magatartás önmagában nem keletkeztet adókötelezettséget. Ezeket a fogalmakat ezért a büntetőjogban szokásos tartalommal kell értelmezni, mely megtalálható a Btk.-hoz fűzött magyarázatokban.¹³⁷ Jövedéki termékkel kapcsolatos költségvetési csalás csak abban az esetben válik tényállásszerűvé, ha az előbb tárgyalt elkövetési magatartás valamelyike a Jöt.-ben, vagy a felhatalmazásán alapuló jogszabályban megállapított feltételek, vagy hatósági engedély¹³⁸ hiányával párosul.

A jövedéki termékre elkövetett költségvetési csalás bűncselekményének *eredménye* a jogellenes magatartással okozati összefüggésben a **költségvetés vagyoni hátrányának okozása**, amely a jövedéki adó bevételének csökkenésében jelentkezik. A Btk. 396. § (9) bekezdésének b) pontja alapján a 396. § alkalmazásában vagyoni hátrány alatt érteni kell a költségvetésbe történő befizetési kötelezettség nem teljesítése miatt bekövetkezett bevételkiesést, valamint a költségvetésből jogosulatlanul igénybe vett vagy céltól eltérően felhasznált pénzeszközt is. A normaszövegből következően kérdésként merülhet fel, hogy például a jövedéki bírság, vagy az ehhez kapcsolódó egyéb jogkövetkezmények ide sorolhatóak-e. A válasz nemleges, tekintettel arra, hogy az államnak okozott vagyoni hátrány az a jövedéki adó kiesése. Az, hogy más jogterület a jövedéki termékekkel elkövetett jogsértéseket milyen módon szankcionálja, büntetőjogi szempontból irreleváns, vagyoni hátrányának részét nem képezi.

Fontos megjegyezni, hogy mindaddig, amíg a vagyoni hátrány okozása nem állapítható meg, az elkövetési magatartások tanúsítása esetén csak **kísérltet** valósul meg. A befejezettség

¹³⁷ Büntető Kollégiumi Vélemények – Megszerzés [57/2007. BK vélemény II.1-es pont indoklása]

Bírósági Határozatok. Közvetlen Magyarországi Legfelsőbb Bírósága. – Tartás [BH2003. 182.].

¹³⁸ Hatósági engedély pl. adóraktári engedély [Jöt. 34. § (1) bek.]; keretengedély jövedéki termék adómentes célhoz kötődő adómentes beszerzéséhez [Jöt. 42. § (1) bek.].

megállapításához szükséges az adófizetési kötelezettség keletkezésének, valamint esedékességé válásának vizsgálata is.

Az adófizetési kötelezettség keletkezését a Jöt. 15. §-a szabályozza, mely szerint adófizetési kötelezettség keletkezik többek között, ha adóraktáron kívül jogellenesen előállított, vagy a harmadik országból, tagállamból belsőldre jogellenesen behozott, átvett jövedéki terméket megszerzik, birtokolják, szállítják, felhasználják vagy forgalomba hozzák. Megállapítható, hogy a jövedéki termékre elkövetett költségvetési csalás akkor tényállásszerű, ha a jogellenes magatartás időpontjában adófizetési kötelezettség keletkezik, amely nyomban esedékessé válik, azonban a jövedéki adó nem kerül megfizetésre. Ebből az következtetés vonható le, hogy a jövedéki adóbevétel csökkenés, mint büntetőjogi eredmény a jogellenes magatartással azonos időpontban következik be. Bűncselekmény tényállásának megállapítása esetén a magatartás és az eredmény közötti okozati összefüggés vizsgálata és megállapítása nélkülözhetetlen.

A költségvetési csalás második alapesetének *alánya* tettesként bármely természetes személy lehet, aki a tényállásban meghatározott magatartást tanúsítja. A leggyakoribb esetben olyan személy, aki **nem rendelkezik** jövedéki termékek előállítására, importálására, forgalmazására vonatkozó **engedéllyel**, vagy engedéllyel rendelkező személy, aki tevékenysége során nem tartja be a jogszabályi feltételeket, illetve túllépi engedélyének kereteit.

Jövedéki termékre elkövetett költségvetési csalás **csak szándékosan követhető el**. Egyrészt azért, hogy az elkövetője tisztában van vele, hogy cselekményét jövedéki ellenőrzés alá eső termékre követi el, és e cselekményre csak a jogszabályban meghatározott feltételek, illetve engedélyek birtokában van törvényes lehetőség. Másrészt pedig annak ellenére tanúsítja a tényállásszerű magatartásokat, hogy a feltételeknek nem felel meg, valamint ismert előtte adófizetési kötelezettsége is, ennek ellenére nem tesz eleget neki. A jogalkotó a gondatlan elkövetést nem rendeli büntetni. A gondatlan magatartás tanúsítója jövedéki igazgatási eljárásban szankcionálható. Tényállásszerű a bűncselekmény mind egyenes, mind eshetőleges szándékkal történő elkövetés mellett. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy a jövedéki termékre elkövetett költségvetési csalást rendszerint direkt szándékkal, az adó kikerülése céljából követik el.

Indokolt, hogy a bűncselekmény bünszövegségben és üzletszerűen történő elkövetése súlyosabban minősüljön, és az elkövetési értékhatár nagysága is minősítő körülmény.

Elkövetési értékhatárok

A Btk. értelmező rendelkezései között a 459. § (6) bekezdés rendeli hozzá az értékeket az okozott vagyoni hátrány súlyához.

Ennek értelmében az érték, a kár, valamint a vagyoni hátrány:

- a) **kiseb**b, ha ötvenezer forintot meghalad, de ötszázezer forintot nem halad meg,
- b) **nagyobb**, ha ötszázezer forintot meghalad, de ötmillió forintot nem halad meg,
- c) **jelentős**, ha ötmillió forintot meghalad, de ötvenmillió forintot nem halad meg,
- d) **különösen nagy**, ha ötvenmillió forintot meghalad, de ötszázmillió forintot nem halad meg,
- e) **különösen jelentős**, ha ötszázmillió forintot meghalad.

A Btk. 462. § (3) bekezdése értelmében azonban „nem valósul meg bűncselekmény, illetve vámszabálysértés valósul meg, ha a költségvetési csalással okozott vagyoni hátrány a százezer forintot nem haladja meg.” Az elkövetési érték megállapításánál – ellenkező ügyészi állásfoglalás, illetve bírósági határozat hiányában – a terméket terhelő jövedéki adó, valamint a gazdasági eseményhez kapcsolódó ÁFA mértékét kell figyelembe venni.¹³⁹ A cselekménnyel okozott vagyoni érdeksérelem nagyságának megállapíthatósága mindig is a gazdasági bűncselekmények sarkalatos pontja volt és ma is az. Az elkövetési értékhatárok folyamatos változása¹⁴⁰ egyben azzal is járt, hogy a megindult büntetőeljárások egy részét meg kellett szüntetni arra való tekintettel, hogy az a cselekmény, ami az elkövetéskor még bűncselekmény volt, az értékhatárok változásának következtében az elbíráláskor – Btk. időbeli hatályára vonatkozó rendelkezésére tekintettel – már nem volt büntethető. Változhat a cselekmény megítélése a felmerülő körülmények következtében abban a tekintetben, hogy melyik elkövetési értékhatár szerint minősül.

A vagyoni hátrány mértékének és a büntethetőség elévülésének a kapcsolata¹⁴¹

A jövedéki termékekre elkövetett költségvetési csalás eredmény-bűncselekmény. Már korábban kifejtettem, hogy a bűncselekmény az elkövetési magatartás megvalósításával lép kísérleti stádiumba,

¹³⁹Dr. SZEKERES István, *Költségvetési csalás jegyzet*, NAV KEKI Pénzügyőr Iskola 2011, 11.

¹⁴⁰Dr. TÓTH Mihály, *Vázlatok a gazdasági bűncselekmények köréből – az évezred vége felé közeledve*, Magyar Jog 4/2000, 193-200.

¹⁴¹MADAI Sándor, *A csalás büntetőjogi értékelése*, HVG-ORAC, Budapest, 2011, 143-144.

és az adóbevétel csökkenésével válik befejezetté.¹⁴² A Btk. kimondja, hogy a büntetőség elévülési határidejének kezdő napja befejezett bűncselekmények esetén az a nap, amikor a tényállás megvalósul.¹⁴³ Ez azt jelenti, hogy az elévülés azon a napon kezdődik meg, amikor a vagyoni hátrány bekövetkezik. A vagyoni hátrány nagysága pedig az elévülés időpontja miatt bír jelentőséggel. A vagyoni hátrány nagysága arányos a büntetési tétellel, vagyis a jogalkotó úgy határozta meg a jövedéki termékekre elkövetett költségvetési csalás tényállását, hogy a magasabb vagyoni hátrány okozása magasabb büntetést vonjon maga után. Ez azért bír jelentőséggel, mert az elévülés idejét a Btk. a büntetési tétel felső határával teszi megegyező mértékűvé.¹⁴⁴

Korlátlan enyhítés lehetősége

A jogalkotók a büntetési tételek meghatározásánál mindenkor szem előtt tartották azt az alapvető érdeket, hogy az elkövető motiválva legyen a cselekményével a költségvetésnek okozott vagyoni hátrány megfizetésére. Ezzel összhangban a Btk. 396. § (8) valamennyi értékhatár esetén korlátlan enyhítésre ad lehetőséget azon bűnelkövetők számára, akik a Btk. 396. § (1)–(6) bekezdésben meghatározott bűncselekménnyel okozott vagyoni hátrányt a vádirat benyújtásáig megtérítik. Ez a lehetőség nem alkalmazható abban az esetben, ha a bűncselekményt bünszövetségben vagy üzletszerűen követik el.

Ezen a ponton is hangsúlyos lehet a Btk. 2.§-ban rögzített időbeli hatály kérdése. A 2012. január 1. előtt hatályban lévő büntetőjogi szabályozás nyomán a visszaélés jövedékkel elnevezésű bűncselekmény elkövetője nem büntethető, ha a vádirat benyújtásáig a jövedéki adótartozását kiegyenlíti.

A normaszöveg értelmezése alapján látható, hogy csak az alapeset vonatkozásában alkalmazható, a minősített eseteknél nem érvényesülhet a büntetőség kizárása. A jelenlegi szabályozás hátrányosabb az elkövetőre nézve abból a szempontból, hogy a vagyoni hátrány vádirat benyújtásáig történő megtérítése nem büntetőségi akadályként lép fel, csupán csak a korlátlan enyhítés lehetősége áll fent. Továbbá szűkítő körülmény, hogy ez a lehetőség nem alkalmazható, ha a bűncselekményt bünszövetségben vagy üzletszerűen követik el.

¹⁴²FEHÉR – GÖRGÉNYI – GULA – HORVÁTH – LÉVAY – SÁNTA – VÁRADI (2009.) i.m.550.

¹⁴³Btk. 27. § a) pont.

¹⁴⁴Btk. 26. § (1), „A büntetőség - a (2)-(3) bekezdésben meghatározottak kivételével, illetve az egyes bűncselekmények elévülésének kizárásáról szóló törvény eltérő rendelkezése hiányában - elévül a büntetési tétel felső határának megfelelő idő, de legalább öt év elteltével.”

Előnyösebb viszont abból a tekintetből, hogy a minősített esetekre is kiterjed, pontosabban valamennyi értékhatár esetén alkalmazható.

Elképzelhető olyan eset, amikor a bíróság egy ügyben vizsgál egy 2012. január 1. előtt elkövetett bűncselekményt, amelynek társtettesei közül az egyik az alapesetet, a másik pedig a minősített esetet valósította meg, és nem áll fenn bünszövetség vagy üzletszerűség, továbbá mind a ketten meg kívánják téríteni az általuk okozott vagyoni hátrányt a vádirat benyújtásáig. Ilyenkor az alapesetet megvalósító elkövető kapcsán a régi szabály az enyhébb, a minősített esetet megvalósító elkövető illetően viszont az új. Megoldásként merülhet fel, hogy elkülönítik az ügyeket. Az ilyen és hasonló jellegű kérdések megválaszolásában a bírói gyakorlatra támaszkodhatunk.

Az időbeli hatály kérdése

A változások sodrásában nem szabad azonban elfeledkeznünk a Btk. időbeli hatályáról. A törvény 2. §-a alapján általános szabály az **elkövetés**kor hatályos szabály alkalmazása, amely alól azonban maga a Btk. 1. § (1) és a 2. § (2), (3) bekezdései¹⁴⁵ tartalmazzak kivételeket. Hatályos jogunk tehát, ha csak szűk körben is, de elismeri a visszaható erő érvényesülését. Megállapítható, hogy csak a súlyosabb törvény visszaható erejének tilalmát rögzítik a jogalkotók.¹⁴⁶ A Btk. 2. § (2) bekezdésében megfogalmazott kivétel kétirányú. Az **elbírálás**kor hatályban lévő büntetőtörvényt kell alkalmazni, ha a cselekmény az új büntetőtörvény szerint már nem bűncselekmény, vagy ha a cselekmény enyhébben bírálendő el. Amennyiben az új büntetőtörvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, vagyis a büntetőtörvény a büntetőjogi védelmet megvonja, vagy mérsékli, a „nullum crimen sine lege” és a „nulla poena sine lege” elvek már nem gátolják azt, hogy a cselekménynek az

¹⁴⁵Btk. 1.§(1) „Az elkövető büntetőjogi felelősségét csak olyan cselekmény miatt lehet megállapítani, amelyet - a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmények kivételével - törvény az elkövetésidején büntetni rendelt.”

2. § (2) „Ha a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő új büntető törvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új büntetőtörvényt kell alkalmazni.”

(3) Az új büntető törvényt visszaható hatállyal kell alkalmazni a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai alapján büntetendő cselekmény elbírálásakor, ha az az elkövetés idején a magyar büntető törvény szerint nem volt büntetendő.”

¹⁴⁶FÖLDVÁRI József, *Néhány kérdés az elévülés témaköréből, Tanulmányok Benedek Ferenc tiszteletére*, 1996, 82-88.

elbírálaskori jelentősége érvényesüljön az ügy megítélésénél.¹⁴⁷ Az enyhébb megítélést eredményező új büntető törvény rendelkezéseit kizárólag a hatálybalépés idején jogerősen el nem bírált cselekményekre lehet alkalmazni. A bűncselekmény elbírálásának ideje a jogerős ügydöntő határozat meghozatalának időpontja.¹⁴⁸ A Btk. nem ismeri el az ún. legenyhébb büntető törvénykönyv alkalmazásának az elvét – ellentétben a Csemegei Kódex rendelkezéseivel –, tehát nem alkalmazható az elkövetést követően hatályba lépő, de az elbíráláskor már hatályát veszített büntető törvénykönyv még akkor sem, ha esetleg az ennél lehetővé a cselekmény legenyhébb megítélését.¹⁴⁹

A Btk. 2. §-a azt az esetet szabályozza, amikor maga a büntető törvénykönyv változik enyhítő irányba. Probléma merülhet fel abban az esetben, ha valamely keretdiszpozíció viszonylatában csak az azt tartalommal kitöltő egyéb jogágbeli rendelkezés módosul, de a mindenkori részletszabályokhoz fűződő büntető jogi védelem változatlan marad. A kérdés aktualitása vitathatatlan, hiszen a mögöttes jogszabályok egyre nagyobb teret hódítanak meg.¹⁵⁰ ¹⁵¹ Megalapozhatja a kedvezőbb elbírálást a külsőleg régi, ám a keretet kitöltő háttérnorma változására tekintettel tartalmában új törvény hatályba lépése is. Abban az esetben, ha az egyéb jogágban olyan mértékű változásra kerül sor, ami a büntető jogi védelmet eleve tárgytalanná teszi, az elkövető büntethetősége megszűnik. Az 1/1999. BJE határozatában¹⁵² foglaltak alapján elmondható a fenti kérdéskörrel kapcsolatban, hogy ha a keretdiszpozíció és a keretet kitöltő jogszabályi rendelkezésekben olyan mértékű változás következik be a bűncselekmény elkövetése után, ami az addigi büntető jogi védelem megszüntetését eredményezi a kötelezettség megszüntetésével vagy a tilalom feloldásával, a Btk. 2. §-ának második mondata alapján az elbíráláskor hatályban lévő büntető jogi szabályozás

¹⁴⁷ NAGY Ferenc, *A nullum crimen nulla poena sine lege alapelvről*. Magyar Jog, 1995/5, 257-268.

¹⁴⁸ BELOVICS Ervin – GELLÉR Balázs – NAGY Ferenc – TÓTH Mihály, *Büntető jog I. A 2012. évi C. törvény alapján*, HVG-ORAC, Budapest, 2012, 149.

¹⁴⁹ NAGY Ferenc, *A magyar büntető jog általános része*, HVG-ORAC, Budapest, 2010, 80.

¹⁵⁰ TÓTH Mihály, *Adalékok a büntető törvény időbeli hatályának kérdéséhez*, Tanulmányok Földvári József tiszteletére, 1996, 161.

¹⁵¹ Ehhez kapcsolódóan lásd: Dr. TÓTH Mihály, *Vázlatok a gazdasági bűncselekmények köréből – az évezred vége felé közeledve*. Magyar Jog 2000/4, 197-198.

¹⁵² <http://www.lb.hu/hu/joghat/11999-szamu-bje-hatarozat> (letöltés ideje: 2014. június 20.).

visszaható hatálya megalapozott.¹⁵³ Annak az eldöntését, hogy az új büntető törvénykönyv lehetővé teszi-e az enyhébb elbírálást, nemcsak az alkalmazandó büntetés neme és mértéke alapozza meg, hanem a büntető jogi felelősségre vonatkozó összes rendelkezés egybevetésével kell megállapítani.¹⁵⁴ A jövedéki termékekre elkövetett költségvetési csalás esetében a Jöt. egy keretdiszpozíciót kitöltő jogszabálynak minősül. A visszaható hatály érvényesülését megalapozhatja például annak a változása, hogy mi minősül jövedéki terméknek, vagy az elkövetési értékhatárokról vonatkozó rendelkezések módosulása.

Lehetséges, hogy ugyanarra a cselekményre bizonyos szempontból az elkövetéskori, más szempontból pedig az elbíráláskori törvény tartalmaz enyhébb rendelkezéseket. Ebben az esetben, attól függően, hogy egészében és összehatásában melyik biztosít enyhébb elbírálást, vagy az elkövetéskor, vagy az elbíráláskor hatályos büntető törvényt kell alkalmazni. Nincs lehetőség a két jogszabály együttes vagy kombinatív alkalmazására.¹⁵⁵

Összegzés

A jövedéki adóztatás különös és meghatározó helyet foglal el Magyarország és az Európai Unió adórendszerében egyaránt. Az adó „be nem vallása”, ezáltal a meg nem fizetése azonban az emberi történelem kezdete óta problémát jelent, és igazságtalan azokkal szemben, akik teljesítik törvényi adófizetési kötelezettségeiket. Ez a mentalitás Magyarországon arra is visszavezethető, hogy évszázadokig idegen hatalmaknak kellett adót fizetni, ezért úgy tűnik, szinte beidegződött ez a fórmálásra szoruló gondolkodásmód. Azt lehet mondani, hogy az adóelkerülés a nemzeti ellenállás részévé vált.

Ezen társadalmi problémakezelés sajátos eszköze a büntető jog. A tanulmányban rávilágítottam, hogy az adóelkerülés módszereinek – a kifogyhatatlan emberi leleményességből adódó – állandó változása újabb és újabb kihívások elé állítja a jogalkotókat. Ez arról győz meg minket, hogy a büntető törvénykönyv gazdasági bűncselekményeivel foglalkozó része egy élő, állandóan és dinamikusan változó anyag. Úgy

¹⁵³ GELLÉR Balázs József, *A magyar büntető jog tankönyve I.*, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008, 91.

¹⁵⁴ GELLÉR (2008.) i.m. 92.

¹⁵⁵ BELOVICS – GELLÉR – NAGY – TÓTH (2012.) i.m. 152.

tűnik, az adóelkerülés érdekében talált „kiskapuk” jog erejével történő folyamatos bezárolgatása ahelyett, hogy eltántorítaná az adókerülőket, inkább kihívásnak tekintik.

Szembe tűnő lehet, hogy a gazdasági bűncselekmények társadalmi jelentőségének megítélése jelenleg nincs a megfelelő helyén, hiszen egy kisebb nagyságrendű tényleges vagyoni sérelemmel járó bűncselekmény súlyosabb következményekkel jár, szigorúbb megítélésben részesül, mint az annál nagyságrendekkel nagyobb vagyoni sérelemmel járó gazdasági bűncselekmény. Ugyan nehezíti a költségvetési csalás társadalmi megítélését, hogy a költségvetés nem kézzel fogható, vagyis nincs fizikai valójában jelenlévő sértett, de ezzel nem magyarázható ez az ellentmondás.

Summary

Ágnes Gócza: Excise taxation from the aspect of the excise Act and the Criminal Law University of Debrecen Faculty of Law

Excise tax does not really belong to the taxes known widely, but its importance cannot be denied either in Hungary's budget or in the tax system of the European Union.

Not to declare tax as well as not to pay tax has been a problem since the beginning of human history and it is unjust against those who fulfil their statutory tax duties. Criminal law is a particular tool to handle this social problem.

In my essay I reveal the fact that the methods of avoiding tax are always changing due to the fact that human beings have unfailing ingenuity and these changes pose more and more challenges on legislature. This convinces us of the fact that the part of Criminal Code which deals with economic crimes is a lively, constantly and dynamically changing matter. It seems to me that if we try to close the loopholes which have been found to avoid paying tax with the force of law, it does not dissuade tax avoidance. On the contrary, it is considered to be a challenge instead.

The spreading of crimes which damage the budget has necessitated the re-regulation of the special part of the criminal law and relating to this, the Statute LXIII., 2011 has been passed without delay. The mentioned Statute has codified financial fraud in our Criminal Code from the 1st January, 2012.

The baselines of financial fraud areas as follows:

- I. The general criminal conduct concerning financial fraud
- II. Criminal conduct of financial fraud in case of excise goods.

III. Certain financial frauds committed with breaches of responsibilities concerning funds deriving from budget.

I have examined from the three baselines the 2nd baseline of financial fraud, but I have not referred to the omission of control and supervision concerning financial fraud and also not to the promotion of exciseabuse.

I wanted to highlight how important connections there are among the excise Act, its legislation born on the authorization of this Act and that part of criminal law which deals with crimes concerning excise goods.